

Zařízení na energetické využití odpadů budou mít stále větší význam

Byť se nejedná o novou technologii, současný zákon o odpadech do českého právního řádu poprvé zavedl definici energetického využití odpadu, kterým se rozumí jeho použití způsobem obdobným jako palivo za účelem výroby energie. Došlo rovněž k určitému posunu v chápání tohoto pojmu, kdy starší právní úprava (zákon č. 185/2001 Sb.) považovala za energetické využití odpadu pouze využití komunálního odpadu s dostatečnou účinností, čím se myslí dostatečná míra efektivnosti využití energie obsažené v palivu. Nyní je za energetické využití považován každý případ, kdy spalování odpadu vyprodukuje více energie, než samo spotřebuje. Výjimka v podobě dosažení potřebné účinnosti, aby mohlo být spalování považováno za energetické využití, však zůstala v zákoně o odpadech zachována pro komunální odpad, kdy tento požadavek výslovně vyplývá z evropské legislativy.

OD ODPADU K ENERGII

Problematice nakládání se směsným komunálním odpadem se věnuje i Plán odpadového hospodářství České republiky na období 2015 až 2024, který stanovuje cíl zajistit primárně separaci materiálově využitelných složek komunálních odpadů, nebezpečných složek a bioodpadů a u zbylého komunálního odpadu preferuje energetické využití v souladu s platnou legislativou.

Běžná spalovna, která spalováním odpadu nezískává elektrickou energii ani teplo, odpad z pohledu české legislativy pouze odstraňuje. Energetické využití odpadu přitom představuje způsob, jak z jinak nevyužitelného odpadu získat energii nebo teplo. Na území České republiky v současnosti působí čtyři zařízení na energetické využití odpadů (tzv. ZEVO).

Za energetické využití odpadu lze dle zákona o odpadech spalování považovat za podmínky, pokud odpad po vlastním zapálení nepotřebuje k pokračování spalování podpůrné palivo a získaná energie nebo teplo se dále použijí za zákonných podmínek upravujících hospodaření s energií, nebo pokud se odpad použije jako palivo nebo jako přídavné palivo v zařízeních na výrobu energie nebo materiálů.

Za energetické využití komunálního odpadu lze přitom považovat pouze spalování dosahující vysokého stupně energetické účinnosti, který je stanoven v příloze č. 7 zákona o odpadech. Zde je také stanoven vzorec pro výpočet energetické účinnosti energetického zpracování. Pokud tedy spalováním komunálního odpadu není dosažena zákonem stanovená hranice pro energetickou účinnost, nejedná se o ener-

getické využití, nýbrž o klasické odstranění odpadu spalováním. Při pohledu na hierarchii nakládání s odpady je pak zřejmé, že jednoznačně upřednostňuje energetické využití před odstraněním odpadů.

SEPAROVAT, NESPALOVAT!

Komunální odpad z barevných kontejnerů, tj. separovaný odpad, je přitom dle zákona o odpadech zakázáno spalovat za účelem jeho energetického využití, i ho ukládat na skládky. Je zde zřejmá snaha zákonodárce přinutit obce k využívání a recyklaci odpadů v nejvyšší možné míře, přičemž energetické využití odpadů, byť se nejedná o jednu z primárně preferovaných variant nakládání s odpady, by mělo působit až jako určitá konkurence skládkování jinak nevyužitelných odpadů.

Zákon o odpadech nicméně stanovuje určitou výjimku ze zákazu skládkování a spalování separovaných odpadů, přičemž ta se vztahuje na součásti těchto separovaných odpadů, které vznikly při jejich zpracování (tzv. výmět) a již je nelze dále recyklovat. Je nutné si uvědomit, že při zpracování recyklovatelných odpadů nevyhnutelně vzniká i vedlejší produkt, což je odpad, který již dále recyklovat nelze a je možné ho za určitých podmínek využít energeticky. ZEVO tak představuje způsob, jak mohou obce naložit s takovýmto odpadem.

Aby nedocházelo k předávání výstupů po mechanickém zpracování komunálního odpadu, které je možné dále recyklovat, k energetickému využití, stanovuje zatím v pořadí druhá prováděcí vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 273/2021 Sb. k zákonu o odpadech maximální podíly pro energetické využití jednotlivých separovaných materiálů z celkově soustředovaného recyklovatelného odpadu vstupujícího do procesu úpravy (např. pro tok 2022 je to u plastů 45 %, u papíru 10 % a u skla 0 %).

PROČ TO MÁ SMYSL?

Spalováním komunálního odpadu, který již nemá pro jiné využití fakticky žádnou hod-

notu, přitom ZEVO šetří primární zdroje. Jinak řečeno snižuje využívání tzv. primárních surovin, jako jsou uhlí nebo plyn, pro energetické účely.

Spálením komunálního odpadu sice nedojde k úplnému eliminování odpadové masy, dojde však k významné redukci objemu využitého odpadu, přičemž některé ZEVO uvádí redukci až na 25 procent původní hmotnosti a 10 procent objemu. Zbytkový odpad, tzv. škvára, která zůstane po spálení primární masy odpadu, následně zpravidla končí na skládkách, nicméně vzhledem k redukci jeho objemu představuje pro kapacitu skládky nepoměrně menší zátěž než komunální odpad v jeho původní formě. Škvára má zároveň vhodné vlastnosti k využití jako technický materiál k zabezpečení skládky. Dalším produktem, který je po spálení možné ze zbytkového odpadu po jeho spálení izolovat, jsou drahé kovy, které lze obvykle dále využít.

Je potřeba zdůraznit, že energetické využití odpadů by mělo doplňovat preferované varianty nakládání s odpady, rozhodně by jim však nemělo konkurovat. Pomocí ZEVO by měly být využívány takové složky odpadu, se kterými nelze naložit jinak.

JE ALE VŠE RŮŽOVÉ?

V souvislosti s přechodem k zelené energii, která je nyní trendem v Evropě, nelze pominout některé negativní aspekty ZEVO a energetického zpracování komunálních odpadů, a to zejména emise CO₂ a jiných odpadních plynů, které jsou vypouštěny do ovzduší. Tyto látky pak mohou působit na zdraví obyvatel žijících v okolí ZEVO, nebo na životní prostředí.

Některé evropské státy v této souvislosti s cílem motivovat k recyklaci zvolily cestu poplatků za spalování komunálního odpadu.

Dalším již klasickým problémem jsou pak poměrně vysoké počáteční náklady na výstavbu a dále provozní náklady ZEVO. Ve velké míře je pak problémem také skutečnost, že obce z nejrůznějších důvodů s umístěním ZEVO na svém území nesouhlasí.

PROGNÓZA DO BUDOUCNA

Z nové evropské i národní legislativy přitom zcela jasně vyplývá trend směřující k navýšení podílu energetického využití odpadů, nelze-li s odpady nakládat jiným způsobem preferovaným hierarchií nakládání s odpady. Členské státy se zavázaly v roce 2035 ukládat na skládky maximálně 10 procent z celkové hmotnosti komunálního odpadu, a to pouze pokud není jinak

využitelný. Logicky tak lze dospět k závěru, že zákonodárce počítá se zvyšováním podílu energetického zpracování odpadů.

Rostoucí význam ZEVO lze v České republice do budoucna očekávat i s ohledem na zákaz skládkování využitelných komunálních odpadů, který začne platit od roku 2030. Uvedená omezení tak mají zřejmě přispět ke zvýšení poměru energetického využití odpadů oproti jejich odstraňování bez energetického využití. V ideálním případě by mělo energetické využití odpadů skládkování do budoucna zcela nahradit. Energetické využití totiž ve srovnání se skládkováním odpadů přináší určitý společenský užitek.

Zákon o odpadech nicméně stanovuje i právní rámec pro energetické využití odpadů, přičemž od roku 2035 může být energeticky využito nejvýše 25 % z celkové hmotnosti komunálního odpadu vyprodukovaného na území České republiky. Logickým závěrem tak je, že byt zákonodárce počítá s navýšováním podílu energetického využití odpadů, stále vyvíjí určitý tlak na to, aby byly odpady, u kterých je to možné, opětovně použity, recyklovány nebo využity materiálově. ■

Mgr. IVANA SABAKOVÁ,

KF Legal, s. r. o.

Na Opatovicku pokračují přípravy pro zařízení energetického využívání odpadů

Elektrárna Opatovice na Pardubicku postupuje v přípravě výstavby velkého zařízení na energetické využití komunálního odpadu. ZEVO by sloužilo pro využití odpadů z rozsáhlého území, využívat by ji měla hlavně blízká krajská města. Elektrárna už uzavřela memoranda o spolupráci s některými obcemi či sdruženími obcí. Nakonec však nebude stát v katastrálním území Opatovic nad Labem, jak naznačovaly původní plány.

Obec totiž v roce 2006 uspořádala referendum, které tento záměr odmítlo a na jehož základě byl změněn i územní plán Opatovic. Referendum je stále platné a obec je jeho výsledkem vázána. „Oni to referendum překonávají tak, že tento objekt nebude stát v katastrálním území Opatovic nad Labem. Kde (bude), to mi neřekli, ale v našem ne. Tím se vypořádali s větou v územním plánu, že takovéto zařízení nemůže stát v areálu elektrárny v našem území,“ uvedl starosta Opatovic Pavel Kohout.

Elektrárna zasahuje také na katastrální území obcí Čeperka a Hrobice. Kde by měla budoucí spalovna stát, není jasné.

„Zatím nejsem oprávněna to zmiňovat, protože jsme ještě ani nepodali zjišťovací řízení EIA. Jakmile ho podáme na příslušné úřady, bude to pravděpodobně zveřejněno na nových webových stránkách, které jsme k webu elektrárny Opatovice udělali, a bude to dohledatelné,“ řekla mluvčí elektrárny Hana Počtová

„Pokračujeme v harmonogramu, který máme naplánovaný. Zkušební provoz by měl být spuštěn v roce 2028,“ uvedla už dříve Počtová. Elektrárna plánuje, že v letošním roce podepíše memorandum s Pardubicemi a Chrudimí, později i s Hradcem Králové.

Elektrárna počítá s tím, že by byla investorem i provozovatelem spalovny, poskytne pro ni pozemek i napojení na infrastrukturu. Podle Počtové by zařízení mělo mít kapacitu 150 000 tun odpadu ročně. „Spíše se obáváme, že naplánovaná kapacita bude nedostačující,“ uvedla Počtová. ZEVO by bylo pro elektrárnu doplňkovým zdrojem k zemnímu plynu a biomase, kterým chce postupně nahradit dosavadní hnědé uhlí. Její výkon by měl pokrýt dodávky tepla a elektrické energie domácností krajského města. Výši budoucí investice elektrárna odhaduje na několik miliard korun.

Elektrárna už podepsala memorandum se Sdružením obcí Vysočiny, které zahrnuje kolem stovky obcí a měst Kraje Vysočina. Podobné memorandum podepsal Kraj Vysočina, řekla manažerka Integrovaného systému nakládání s odpady v Kraji Vysočina Martina Vrbová. „Podporujeme, aby zařízení vzniklo, pomůže nám splnit cíle odpadového hospodářství,“ uvedla Vrbová. Podle ní v regionu vznikne 90 000 až 120 000 tun směsného komunálního odpadu za rok, do Opatovic by se vozilo asi 20 000 až 40 000 tun ročně. Další by směřoval do spalovny v Brně nebo do zamýšlené spalovny Vráto u Českých Budějovic.

-sol-